Skelbiami mokslo premijų užsienio lietuviams laureatai

Už tarptautinio lygio mokslo laimėjimus ir bendradarbiavimą su Lietuva Švietimo, mokslo ir sporto ministerija šiemet skiria penkias premijas užsienio lietuviams. Premijomis siekiama paskatinti užsienyje dirbančius lietuvių mokslininkus būti Lietuvos mokslo ambasadoriais. Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius pasirašė įsakymą dėl premijų skyrimo.

2019 m. užsienio lietuviams skiriamomis mokslo premijomis bus apdovanojami lituanistas Giedrius Subačius ir medikas mokslininkas Rytis Prekeris iš JAV, Izraelyje dirbanti genetikė Lina Basel-Salmon, humanitarinių mokslų daktarė Dalia Staponkutė iš Kipro ir Vokietijoje gyvenanti lingvistė Sandra Petraškaitė-Pabst. Premijos laureatai savo akademinį kelią pradėjo Lietuvoje.

Vilniaus universiteto absolventė Lina Basel-Salmon (Vanagaitė), disertaciją apgynusi 1995 m., šiuo metu vadovauja didžiausiai Izraelio genetinių tyrimų įstaigai – Rafaelio Rekanati genetikos institutui. Jos vadovaujama mokslininkų grupė nustatė daugiau nei 20 genetinių ligas lemiančių sutrikimų. Profesorė aktyviai bendradarbiauja su Vilniaus universiteto ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto medicinos mokslininkais, svariai prisidėdama prie jaunųjų genetikų ugdymo, Lietuvos žmonių sveikatos gerinimo.

Lietuvių rašytinės kalbos istorikas Giedrius Subačius, baigęs lituanistiką Vilniaus universitete, 1999 m. įgijęs habilituoto daktaro laipsnį, nuo 1994 m. dėsto JAV Ilinojaus universitete Čikagoje įkurtoje Lituanistikos studijų katedroje, 2001–2003 m. vadovavo Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui, yra tarptautinio mokslinio žurnalo „Archivum Lituanicum“ steigėjas ir vyriausiasis redaktorius. Profesorius pasižymi itin aktyvia veikla akademinėje lituanistų bendruomenėje ir užsienio lietuviams skirta premija apdovanojamas jau antrą kartą, šįkart už dvi per pastarąjį dešimtmetį išleistas monografijas, kuriomis siekiama naujo mokslinio tikslo – nagrinėti sociolingvistinę lietuvių autorių rašybos reikšmę.

Lietuvoje gerai žinoma kaip rašytoja, nuo 1989 m. Kipre gyvenanti humanitarinių

mokslų daktarė Dalia Staponkutė, disertaciją apsigynusi 2010 m., šiuo metu dėsto literatūros vertimą Atėnų valstybiniame Kapodistrijo universitete Graikijoje. Jos vienas svarbiausių nuopelnų lietuvių humanistikai – žinomo amerikiečių filosofo Alfonso Lingio sugrąžinimas Lietuvai. Savo moksline, kūrybine ir lituanistine veikla D. Staponkutė siūlo savitą požiūrį į mažų šalių būvį globalizacijoje ir skatina pagalvoti, ką galime apie save suprasti iš kitų kultūrų. Nuo 2014 m. D. Staponkutė turi savo skiltį Pasaulio lietuvių bendruomenės žurnale „Pasaulio lietuvis“, kur rašo apie emigracijos patirtis.

Vienas žymiausių pasaulyje tarpinio kūnelio susiformavimo ir vaidmens kancerogenezėje tyrėjų – Vilniaus universiteto absolventas Rytis Prekeris, daktaro laipsnį įgijęs JAV 1997 m. Kolorado universiteto Denveryje (JAV) Medicinos mokyklos profesorius nuo 2018 m. yra taip pat kviestinis profesorius Lietuvos sveikatos mokslų universitete, kartu su šiuo universitetu vykdo bendrą vėžio tyrimų projektą, savo patirtį perduoda jauniems Lietuvos mokslininkams, sudarydamas jiems sąlygas stažuotis savo laboratorijoje JAV, bendradarbiauja su Vilniaus universitetu. Produktyvus mokslininkas taip pat aktyviai dalyvauja Kolorado lietuvių bendruomenės veikloje.

Vilniaus universitete studijavusi vokiečių kalbotyrą Sandra Petraškaitė-Pabst daktaro disertaciją apgynė Manheimo universitete, joje tyrė žiniasklaidoje vartojamų metaforų ypatumus politinių permainų kontekste. 2006–2016 m. Vokietijos universitetuose dirbo germanistinės lingvistikos dėstytoja, analizavo kalbinius bei kultūrinius fenomenus vokiečių ir lietuvių kalbų lyginamuoju pagrindu, vykdė bendrus projektus su Lietuvos mokslo ir studijų institucijomis. Savo moksline ir šviečiamąja veikla propaguoja lietuviškos tapatybės išlaikymo ir perdavimo užsienyje svarbą. 2011 m. Štutgarte įkūrė lituanistinę mokyklėlę. Su Vokietijos lietuvių bendruomene dalijasi asmenine ir moksline patirtimi paremtomis teorijomis apie daugiakalbystės naudą asmenybės raidai.

Iškilminga mokslo premijų užsienio lietuviams teikimo ceremonija numatoma lapkričio 14–16 dienomis Kaune vyksiančio XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo metu.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija iškiliausiems užsienyje gyvenantiems lietuviams mokslo premijas skiria nuo 2007 m. Iki šiol premijas yra gavę 34 mokslininkai. Premijų tikslas – skatinti išeivijos mokslininkus puoselėti lietuvybę ir siekti, kad jie garsintų Lietuvą, palaikytų glaudžius ryšius su Lietuvos mokslo

bendruomene, aktyviai dalyvautų užsienio lietuvių bendruomenių veikloje.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos
Komunikacijos skyrius